

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-1>

УДК 331.101.262

СОЦІАЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК МЕХАНІЗМ ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

SOCIAL INVESTMENT POLICY AS A MECHANISM FOR HUMAN CAPITAL RESTORATION AND ENHANCEMENT OF ECONOMIC PRODUCTIVITY IN UKRAINE

Андрєєв Микита Андрійович

аспірант,

Міжрегіональна академія управління персоналом

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5808-6801>

Andriev Mykyta

Interregional Academy of Personnel Management

У статті досліджено роль соціальної інвестиційної політики як ключового механізму відновлення людського капіталу та підвищення продуктивності економіки України в умовах повоєнної трансформації. Обґрунтовано доцільність переходу від моделі соціальних витрат до інвестиційного підходу, орієнтованого на розвиток спроможностей людини протягом життєвого циклу. Визначено основні контури реалізації політики, зокрема ранній розвиток, освіту, зайнятість та соціальний захист, а також їхню взаємодію в контексті забезпечення економічної інклюзії. Окреслено взаємозв'язок між інвестиціями в людський капітал і довгостроковим економічним зростанням, підвищенням якості робочої сили та стійкістю економічної системи. Запропоновано підходи до підвищення ефективності державних рішень на основі оцінки результативності та продуктивності інвестицій у людину, а також впровадження інструментів стратегічного планування і моніторингу соціальних програм.

Ключові слова: соціальна інвестиційна політика, людський капітал, продуктивність економіки, повоєнне відновлення, соціальний захист, зайнятість.

The article examines the role of social investment policy as a key mechanism for restoring human capital and enhancing economic productivity in Ukraine under conditions of post-war transformation. The relevance of the topic is determined by the growing need to address the long-term consequences of human capital degradation caused by war-related challenges, including increased vulnerability, reduced access to essential services, and declining labor market participation. In this context, social policy is reconsidered not as a system of expenditures but as a strategic investment instrument aimed at strengthening individual capacities and ensuring sustainable economic growth. The purpose of the study is to substantiate the conceptual foundations and practical directions of social investment policy implementation as an integrated tool for human capital recovery and productivity growth. The methodological basis of the research includes a systematic approach, structural-functional analysis, and generalization of theoretical and applied principles of social and economic policy. These methods allow for identifying key policy components and assessing their role in shaping long-term development outcomes. The results of the study demonstrate that an effective social investment policy should be structured around several interconnected components. These include early and preventive interventions focused on child development and basic health, educational and skills-oriented measures aimed at improving learning outcomes and lifelong learning opportunities, labor market policies that promote employment and economic inclusion, and social protection mechanisms that ensure a minimum level of security and support for households. The integration of these components enables the simultaneous reduction of poverty risks and the restoration of productive capacities. The practical value of the article lies in the proposed framework for implementing social investment policy in Ukraine, which can be used for designing recovery strategies and improving the allocation of public resources. The findings may support policymakers in prioritizing interventions that ensure both social cohesion and long-term economic efficiency, thereby facilitating a transition from post-war recovery to sustainable development.

Keywords: social investment policy, human capital, economic productivity, post-war recovery, social protection, employment.

Постановка проблеми. Повоєнне відновлення України є не лише відбудовою фізичної інфраструктури, а й відновленням та розвитком людського капіталу як ключового ресурсу довгострокового економічного зростання і продуктивності. У післявоєнному контексті державі потрібні інструменти, які дозволяють одночасно зменшувати бідність і відновлювати продуктивність праці через освіту, здоров'я, догляд, активну політику зайнятості, соціальний захист, житлові рішення, реабілітацію та психосоціальну підтримку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних наукових дослідженнях значна увага приділяється проблематиці розвитку людського капіталу та трансформації соціальної політики в напрямі інвестиційної моделі. Так, у дослідженні Козинець Г.О. [1] обґрунтовано підходи до фінансового забезпечення розвитку інтелектуального капіталу через інвестування у ключові соціальні інститути. Танклевська Н.С. [2] розглядає формування джерел фінансування інтелектуального капіталу, акцентуючи увагу на багатосуб'єктності цього процесу та необхідності поєднання різних фінансових інструментів. У матеріалах Центру економічної стратегії [3] визначено пріоритетність інвестицій у людський капітал як основу повоєнного економічного відновлення України. Аналітична доповідь Центру Разумкова [4] висвітлює роль людського капіталу як ключового чинника економічного зростання та необхідність якісних реформ у соціальній сфері. Чуприна О.О. [5] досліджує методологічні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу, зокрема інструменти вимірювання його складових.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок у сфері людського капіталу та соціальної політики, недостатньо дослідженим залишається питання комплексної адаптації соціальної інвестиційної політики до умов саме повоєнного відновлення України. Крім того, відсутність чітких підходів до вимірювання віддачі від вкладень у людський капітал ускладнює формування обґрунтованої державної політики та прийняття стратегічних рішень у сфері відновлення економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і практичних підходів до формування соціальної інвестиційної політики як механізму відновлення людського капіталу та підвищення продуктивності економіки України в умовах повоєнного розви-

тку. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати сутність та еволюцію підходів до розуміння соціальної інвестиційної політики; визначити її роль у відновленні людського капіталу; окреслити ключові напрями реалізації соціальних інвестицій у післявоєнний період; обґрунтувати взаємозв'язок між інвестиціями в людину та економічною продуктивністю; запропонувати підходи до підвищення ефективності державної політики на основі оцінки результативності соціальних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняних аналітичних оцінках людський капітал розкривається як: сукупність знань, навичок, здоров'я та соціального захисту, які впливають на потенціал людини отримувати вищий економічний дохід і, відповідно, на продуктивність праці. Людський капітал є ключовим для зростання ВВП; інтенсивне відновлення залучає більше робочої сили, а реформи в освіті та охороні здоров'я підвищують кваліфікацію робочої сили [3].

У цій логіці соціальна політика розглядається не як сукупність "витрат на утримання", а як інструмент розвитку, що здатний працювати на соціально економічне зростання за умови опори на якість людського капіталу та соціальні інвестиції у спроможності людини [4]. Додатково, Європейська Комісія у стратегічному документі щодо "соціальних інвестицій" підкреслює, що досягнення зростання та конкурентоспроможності потребує інвестування у людський капітал, зокрема через модернізацію соціальних політик і їхню результативність [6].

Актуальність соціальної інвестиційної логіки для України посилюється наслідками війни, що проявляються у зростанні бідності, вразливості та нерівності доступу до базових послуг. За даними "Poverty Note" (аналітичної записки) Світового банку, бідність за національними стандартами прогнозовано зросла на приблизно один 1,8 млн людей у 2023 році порівняно з 2020 роком серед населення, що перебувало в Україні; також зазначено, що близько чверті українців у 2023 році не мали достатньо коштів, щоб купити їжу [11]. Такі показники важливі не лише як соціальний діагноз, а як сигнал про ризики деградації людського капіталу, зниження участі в ринку праці, погіршення здоров'я і накопичення відкладених витрат держави на подолання наслідків.

Соціальна інвестиційна політика у цьому сенсі може бути визначена як системний комплекс державних рішень і фінансових

інструментів, спрямованих на збереження, відновлення й нарощування людського капіталу через розвиток спроможностей людини протягом життєвого циклу, а також через зменшення втрат від вразливості, бідності й соціального виключення, що безпосередньо знижують продуктивність і потенціал зростання [3]. Важливо, що така політика не заперечує необхідності соціального захисту, а переорієнтовує частину ресурсів на програми, які підсилюють участь у зайнятості, людський розвиток і повернення до економічної активності.

Фінансове забезпечення розвитку людського капіталу є невід'ємною частиною соціальної інвестиційної політики. Фінансове забезпечення розвитку людського капіталу – це інвестиції у розвиток інститутів, які безпосередньо впливають на його формування, насамперед освіти та охорони здоров'я, а також у сфері, що створюють сприятливі умови для його розвитку – житлово-комунальну, культурну, екологічну та інші. Такі інвестиції, за Г. Козинець, мають на меті забезпечення високого рівня економічного розвитку суспільства, інтелектуально-інноваційної сфери та конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку [1]. Цінність цього підходу полягає у поєднанні бюджетних та альтернативних джерел фінансування й у трактуванні фінансового забезпечення як інвестицій у розвиток інститутів, що формують людський капітал держави. Погоджуючись із цим підходом, водночас слід зазначити, що він потребує посилення через чітку прив'язку інструментів фінансування до вимірюваних результатів у кожній складовій інтелектуального капіталу. Дослідження О. Чуприни, присвячені методології оцінювання інтелектуального капіталу, окреслюють підходи до вимірювання та добору показників [5]. Це особливо важливо, оскільки без належної методичної дисципліни фінансові рішення залишаються лише процесними, але не дають відповіді на питання, який саме результат отримано у зміні інтелектуального капіталу країни.

Емпіричний вимір зв'язку людського капіталу з продуктивністю переконливо демонструється підходом Світового банку у межах проєкту "Human Capital Project" (проєкт людського капіталу), де "Human Capital Index" (індекс людського капіталу) описується як показник очікуваної майбутньої продуктивності дитини, яка народилася сьогодні, відносно еталону повної освіти та повного здоров'я [12]. Така інтерпретація важлива для

післявоєнної економіки, оскільки дозволяє переводити інвестиції в освіту та здоров'я у категорії довгострокової продуктивної віддачі. У тій самій рамці підкреслюється, що вищий рівень людського капіталу підвищує довгострокові доходи через прямий канал продуктивності праці, а також через посилення інвестиційних стимулів і здатності економіки створювати вищу додану вартість [12].

Для України ця логіка має практичне "післявоєнне" наповнення через великі потреби у відновленні соціальної інфраструктури та сервісів. У Четвертій швидкій оцінці збитків і потреб відновлення України (лютий 2022 року – грудень 2024 року) Світовий банк та партнери фіксують масштаб потреб у секторі "Education and science" (освіта і наука) та наводять оцінку загальних потреб відновлення і реконструкції на період 2025 – 2035 років у 32,9 мільярда доларів США [10]. Окремо відображено, що суттєва частина ресурсів пов'язана із забезпеченням безпечного доступу до освіти, подоланням освітніх втрат і підтримкою психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, що прямо пов'язується з відновленням людського потенціалу і можливістю повернення до якісного очного навчання [10].

Аргументація на користь соціальних інвестицій посилюється доказами високої віддачі від ранніх і профілактичних втручань. Дж. Гекманн та співавтори у статті про "HighScore Perry Preschool Program" (програма дошкільної освіти "Пеппі") показують на матеріалі довгострокового спостереження, що інвестиції в ранній розвиток для дітей із соціально вразливих груп мають суттєву економічну віддачу і підтверджують принцип пріоритетності ранніх втручань у портфелі державних програм [8]. Для України, де війна спричинила освітні розриви, міграцію, стресові впливи та зниження доступності сервісів, ця теза означає доцільність фінансування дошкільної освіти, підтримки батьківства, дитячого здоров'я, інклюзії, а також психосоціальних і реабілітаційних послуг як інвестицій у майбутню продуктивність.

Окремий блок доказів стосується якості освіти та навичок як чинника макроекономічного розвитку. Е. Ганушек і Л. Вессманн у публікації в "Journal of Economic Literature" (журнал економічної літератури) узагальнюють дослідницькі результати про те, що саме когнітивні навички населення, а не лише формальна тривалість навчання, мають сильний зв'язок з індивідуальними доходами, розподілом доходів і темпами економічного зростання [7]. Це важливо для соціальної інвестиційної

політики, оскільки зміщує фокус з “відновлення мережі закладів” до відновлення якості навчання, результатів і практичних компетентностей, потрібних для повоєнної структурної модернізації економіки. У прикладній площині для України це означає пріоритетність інвестицій у якість шкільної освіти, професійну освіту, перекваліфікацію дорослих і навчання протягом життя, узгоджене з потребами відбудови, розвитку аграрного виробництва, переробки, логістики, будівництва, енергетики та цифрових сервісів.

Водночас соціальні інвестиції не можуть підміняти собою соціальний захист, вони мають працювати разом із ним, формуючи “підлогу безпеки”, без якої домогосподарства не здатні інвестувати у навчання й здоров’я, а економіка втрачає соціальну згуртованість і трудовий потенціал. Міжнародна організація праці у виконавчому резюме “World Social Protection Report 2024–26” зазначає, що понад половина населення світу охоплена принаймні одним видом соціального захисту, однак три мільярди вісімсот мільйонів людей залишаються повністю неохопленими [9]. У тому ж документі підкреслено, що за збереження нинішніх темпів розширення охоплення глобальний розрив може бути закритий лише приблизно за сорок дев’ять років, що демонструє структурність проблеми і довгий горизонт політики [9]. Для України це означає, що повоєнна соціальна інвестиційна політика має поєднувати адресні інструменти підтримки, страхові та універсальні компоненти соціального захисту з активними програмами зайнятості та сервісами розвитку, щоб люди мали ресурс і безпеку для повернення до праці й навчання, а економіка отримувала більш стабільний та продуктивний трудовий потенціал.

Фінансовий аспект соціальної інвестиційної політики полягає у правильному виборі портфеля програм і джерел фінансування, особливо за умов бюджетних обмежень і зростання конкуренції за ресурси. Вітчизняні рекомендації щодо економічної політики прямо наголошують, що фінансування освіти за залишковим принципом є неприпустимим, а вкладення в освіту мають розглядатися як інвестиції у майбутнє суспільства [3]. У європейських підходах додатково підкреслюється потреба модернізації соціальних політик із фокусом на ефективність, найкраще використання ресурсів і комбінування інструментів, що здатні доповнювати бюджетні видатки [6]. Зокрема, у документі Європейської Комісії

згадуються “Social Impact Bonds” (соціальні облигації впливу) як фінансовий механізм, у якому повернення інвестору пов’язується з досягненням вимірюваних соціальних результатів [6]. Для України потенційна релевантність таких інструментів пов’язана з можливістю залучення додаткового фінансування у програми реабілітації, перекваліфікації, працевлаштування та раннього розвитку, однак лише за умов чітких стандартів вимірювання результатів, прозорості контрактів і недопущення перекладання ризиків на державу без підтвердженого ефекту. Також для України в повоєнний період це означає, що релевантним є перехід від фрагментарного використання джерел до портфельної логіки «ціль – інструмент – результат». Інакше кажучи, бюджетні, міжнародні, грантові, позикові та гарантійні ресурси мають розглядатися не як паралельні потоки, а як елементи узгодженого портфеля, прив’язаного до конкретних проявів людського, структурного та реляційного компонентів інтелектуального капіталу. Саме в цьому сенсі зарубіжний досвід є цінним для України: він показує, як мінімізувати дублювання, забезпечити додатковість, підвищити доказовість результатів і зменшити ризик того, що фінансові ресурси будуть освоєні без реального приросту знань, навичок, інноваційної спроможності та інституційної якості.

Н. Танклевська, досліджуючи формування джерел фінансування інвестиційної політики підкреслює багатосуб’єктність цього процесу – роль держави, підприємницьких структур і населення, а також необхідність поєднання різних фінансових каналів [2]. Даний підхід є методологічно продуктивним, оскільки повоєнне відновлення не може бути зведене виключно до бюджетного фінансування: навіть за зростання міжнародної підтримки ключовим викликом залишається включення приватного сектору у відтворення людського капіталу та розвиток інновацій. Водночас у цих працях недостатньо розкрито саме інструментальний рівень, тобто питання про те, які фінансові інструменти найкраще забезпечують зв’язок між освітою, наукою, інноваціями та продуктивністю у різних секторах і на різних рівнях управління.

Враховуючи наведені підходи, соціальна інвестиційна політика як механізм відновлення людського капіталу та підвищення продуктивності економіки в Україні може бути операціоналізована через кілька

взаємопов'язаних контурів. Перший контур, профілактичний і ранній, охоплює дошкільну освіту, підтримку родин, розвиток догляду за дітьми, базове здоров'я та психосоціальні сервіси, що запобігають накопиченню втрат і формують основу майбутніх навичок та участі у зайнятості [8]. Другий контур, освітньо-навчковий, фокусується на відновленні й підвищенні якості шкільного навчання, подоланні освітніх втрат, розвитку професійної освіти, перекваліфікації дорослих і навчанні протягом життя, орієнтованому на потреби відбудови та продуктивності [7]. Третій контур, трудовий і інклюзивний, включає активні програми зайнятості, підтримку підприємництва та сервіси працевлаштування, а також рішення, які дозволяють поєднувати працю з доглядом, зменшуючи втрати від вимушеної економічної неактивності та підсилюючи участь у ринку праці [3]. Четвертий контур, захисно-стабілізаційний, забезпечує мінімальні доходи та доступ до базових соціальних сервісів, що дає домогосподарствам можливість інвестувати у навчання і здоров'я, а економіці – підтримувати соціальну згуртованість та відновлювальну динаміку попиту [9].

Фінансова результативність такої політики потребує переходу від оцінки "освоєння коштів" до оцінки віддачі й продуктивності інвестицій у людину. Концепція "Human Capital Index" (індекс людського капіталу) пропонує практичну логіку вимірювання людського капіталу в одиницях майбутньої продуктивності, що дозволяє будувати сценарії довгострокового ефекту від покращення освіти та здоров'я [12]. У післявоєнній Україні це створює підґрунтя для формування середньострокових пакетів соціальних інвестицій з індикаторами на вході та виході, прив'язаними до відновлення очного навчання, результатів навчання, повернення до зайнятості, доступності реабілітації й психосоціальної підтримки, а також зниження частки домогосподарств, що сти-

каються з дефіцитом ресурсів на базові потреби [11].

Звідси випливає кілька прикладних орієнтирів для України. По-перше, фінансові потоки, що спрямовуються на освіту, навички, науку, цифровізацію, інноваційну інфраструктуру та розвиток партнерств, необхідно інтегрувати у середньостроковий портфель соціальної інвестиційної політики з прозорими правилами відбору та співвіднесенням інструмента з очікуваним результатом. По-друге, контроль доцільно змістити з формального «освоєння» коштів на підтверджені результати й довгостроковий вплив, включно з публічною звітністю за ключовими показниками. По-третє, для масштабування ефекту слід узгодити бюджетні, позабюджетні та кредитно-інвестиційні інструменти через співфінансування, гарантії та інші механізми розподілу ризиків.

Висновки. Запровадження державного інструменту пріоритизації соціальних інвестицій на основі підходу "вартість – результат" із публічним рейтингуванням програм і обов'язковим аналізом соціально економічної віддачі – могло б підвищити прозорість розподілу ресурсів, посилити довіру до політики відновлення та зменшити ризики фінансування програм без підтвердженого ефекту.

У підсумку соціальна інвестиційна політика в Україні у повоєнний період може розглядатися як цілісний механізм, що поєднує соціальну справедливість із економічною раціональністю. Її ключова перевага полягає у здатності одночасно зменшувати втрати від бідності та вразливості, відновлювати людський капітал і прискорювати зростання продуктивності через інвестиції в освіту, здоров'я, навички та інклюзивну зайнятість. Для України, яка потребує довгострокового відновлення і модернізації, така політика є умовою того, щоб відбудова інфраструктури перетворилася на відбудову можливостей, а отже – на стійке економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козинець Г. О. Фінансове забезпечення розвитку інтелектуального капіталу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 104–112.
2. Танклевська Н. С. Основи формування джерел фінансування інтелектуального капіталу України. *Фінансовий простір*. 2016. № 3 (23). С. 77–80.
3. Центр економічної стратегії. *Україна після перемоги. Економічна політика*. Київ, 2023. 92 URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/ukrai%CC%88na-pislya-peremogi-ekonomichna-politika-1.pdf> (дата звернення: 20.03.2026)
4. Центр Разумкова. *Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ*. Київ: Видавництво "Заповіт", 2018. 368 URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf (дата звернення: 20.03.2026)

5. Чуприна О. О. Методологічні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Економічна теорія та право.* 2013. № 3. С. 22–34.

6. European Commission. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014–2020* (2013) Brussels, 2013. 23 p. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0083&from=EN> (accessed March 11, 2026).

7. Hanushek E. A.; Woessmann L. The Role of Cognitive Skills in Economic Development. *Journal of Economic Literature.* 2008. Vol. 46(3). P. 607–668. DOI: 10.1257/jel.46.3.607. URL: <https://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%2BWoessmann%202008%20JEL%2046%283%29.pdf> (accessed March 11, 2026).

8. Heckman J. J.; Moon S. H.; Pinto R.; Savelyev P. A.; Yavitz A. The rate of return to the HighScope Perry Preschool Program. *Journal of Public Economics.* 2010. Vol. 94. P. 114–128. DOI: 10.1016/j.jpubeco.2009.11.001. URL: https://heckmanequation.org/wp-content/uploads/2017/01/HeckmanMoonPintoSavelyevYavitz_RateofReturnPerryPreschool_2010.pdf (accessed March 11, 2026).

9. International Labour Organization. *World Social Protection Report 2024–2026. Universal social protection for climate action and a just transition. Executive summary.* Geneva, 2024. 10 p. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-09/SOCPRO_WSPR_2024_Executive_Summary_EN_Web.pdf (accessed March 11, 2026).

10. World Bank; Government of Ukraine; European Union; United Nations. *Fourth Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022–December 2024.* Washington, DC, 2025. 195 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P180174-ca39eccd-ea67-4bd8-b537-ff73a675a0a8.pdf> (accessed March 11, 2026).

11. World Bank. *Listening to Ukraine. Poverty Note.* 2024. 9 p. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/2c2d81f33cb64ac4695818d3cf988fa2-0080012024/original/Listening-to-Ukraine-Poverty-Note.pdf> (accessed March 11, 2026).

12. World Bank. *The Human Capital Project.* Washington, DC, 2018. 57 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/363661540826242921/pdf/The-Human-Capital-Project.pdf> (accessed March 11, 2026).

REFERENCES:

1. Kozynets H. O. (2015) Finansove zabezpechennia rozvytku intelektualnogo kapitalu [Financial support for the development of intellectual capital] *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic Sciences*, vol. 27, pp. 104-112.

2. Tanklevska N. S. (2016) Osnovy formuvannia dzherel finansuvannia intelektualnogo kapitalu Ukrainy [Fundamentals of forming sources of financing for intellectual capital in Ukraine]. *Finansovyi prostir – Financial space*, vol. 3 (23), pp. 77–80.

3. Tsentr ekonomichnoi stratehii (2023) *Ukraina pislia peremohy. Ekonomichna polityka* [Ukraine after the victory. Economic policy], 92 p. Available at: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/ukrai%CC%88na-pislya-peremogi-ekonomichna-politika-1.pdf> (accessed March 20, 2026).

4. Tsentr Razumkova (2018) *Rozvytok liudskoho kapitalu: na shliakhu do yakisnykh reform* [Human capital development: on the way to qualitative reforms], Kyiv: Vydavnytstvo Zapovit, 368 p. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf (accessed March 11, 2026).

5. Chupryna O. O. (2013) Metodolohichni pidkhody do otsiniuvannia intelektualnogo kapitalu [Methodological approaches to the assessment of intellectual capital] *Visnyk Natsionalnogo universytetu "Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho". Serii: Ekonomichna teoriia ta pravo – Bulletin of the Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Economic Theory and Law*, vol. 3, pp. 22–34.

6. European Commission. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014–2020* (2013) Brussels, 2013. 23 p. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0083&from=EN> (accessed March 11, 2026).

7. Hanushek E. A.; Woessmann L. The Role of Cognitive Skills in Economic Development. *Journal of Economic Literature.* 2008. Vol. 46(3). P. 607–668. DOI: 10.1257/jel.46.3.607. URL: <https://hanushek.stanford.edu/sites/>

default/files/publications/Hanushek%2BWoessmann%202008%20JEL%2046%283%29.pdf (accessed March 11, 2026).

8. Heckman J. J.; Moon S. H.; Pinto R.; Savelyev P. A.; Yavitz A. The rate of return to the HighScope Perry Pre-school Program. *Journal of Public Economics*. 2010. Vol. 94. P. 114–128. DOI: 10.1016/j.jpubeco.2009.11.001. URL: https://heckmanequation.org/wp-content/uploads/2017/01/HeckmanMoonPintoSavelyevYavitz_RateofReturnPerry-Preschool_2010.pdf (accessed March 11, 2026).

9. International Labour Organization. *World Social Protection Report 2024–2026. Universal social protection for climate action and a just transition. Executive summary*. Geneva, 2024. 10 p. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-09/SOCPRO_WSPR_2024_Executive_Summary_EN_Web.pdf (accessed March 11, 2026).

10. World Bank; Government of Ukraine; European Union; United Nations. *Fourth Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022–December 2024*. Washington, DC, 2025. 195 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P180174-ca39eccd-ea67-4bd8-b537-ff73a675a0a8.pdf> (accessed March 11, 2026).

11. World Bank. *Listening to Ukraine. Poverty Note*. 2024. 9 p. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/2c2d-81f33cb64ac4695818d3cf988fa2-0080012024/original/Listening-to-Ukraine-Poverty-Note.pdf> (accessed March 11, 2026).

12. World Bank. *The Human Capital Project*. Washington, DC, 2018. 57 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/363661540826242921/pdf/The-Human-Capital-Project.pdf> (accessed March 11, 2026).

Дата надходження статті: 31.03.2026

Дата прийняття статті: 20.04.2026

Дата публікації статті: 24.04.2026